

PODSTAWY PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Zajęcia nr IV

Środki zabezpieczające.
Podsumowanie zajęć.
Kolokwium.

mgr Katarzyna Skalska

Środki zabezpieczające

- To środki reakcji karnej na popełnienie czynu noszącego znamiona przestępstwa.
- Skatalogowane zostały w art. 93a § 1 pkt. 1-4 k.k. oraz § 2 k.k.
- Stosowane są w ściśle określonych przypadkach do precyzyjnie wskazanych grup sprawców przestępstw.
- **Środkami zabezpieczającymi są:**
 - elektroniczna kontrola miejsca pobytu (tzw. dozór elektroniczny);
 - terapia;
 - terapia uzależnień;
 - pobyt w zakładzie psychiatrycznym;
 - nakazy i zakazy określone w art. 39 pkt. 2 – 3 k.k.

Kategorie sprawców, względem których można orzec środki zabezpieczające

- Sprawcy niepoczytalni, wobec których umorzono postępowanie (art. 31 § 1 k.k.);
- Sprawcy skazani za przestępstwo popełnione w stanie ograniczone poczytalności (art. 31 § 2 k.k.);
- **Sprawcy skazani za przestępstwo określone w art. 148, art. 156, art. 197, art. 198, art. 199 § 2 lub art. 200 § 1, 3 lub 4, popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych;**
- Sprawcy skazani na karę pozbawienia wolności bez warunkowego jej zawieszenia za umyślne przestępstwo określone w rozdziale XIX, XXIII, XXV lub XXVI, popełnione w związku z zaburzeniem osobowości o takim charakterze lub nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia;
- Sprawcy skazani za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

Cele wykonywania środków zabezpieczających

- Głównym celem stosowania środków zabezpieczających jest poprawa stanu zdrowia i zachowania sprawcy w stopniu umożliwiającym jego funkcjonowanie w społeczeństwie w sposób niestwarzający zagrożenia porządku prawnego. W wypadku sprawcy umieszczonego w zakładzie psychiatrycznym - również dalsze leczenie w warunkach poza tym zakładem.

- Powyższe cele możliwe do osiągnięcia są poprzez objęcie skazanego odpowiednim postępowaniem:
 - leczniczym;
 - rehabilitacyjnym;
 - psychoterapeutycznym;
 - resocjalizacyjnym;

Zasady wykonywania środków zabezpieczających

- Sąd może orzec środek zabezpieczający, gdy to jest **konieczne**, aby **zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego**, a inne środki prawne określone w kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie są wystarczające.
- Środek zabezpieczający w postaci **pobytu w zakładzie psychiatrycznym** sąd może orzec jedynie, aby **zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości**.
- Czasu stosowania środków zabezpieczających **nie określa się z góry**.
- Uchylając środek zabezpieczający w postaci **pobytu w zakładzie psychiatrycznym**, sąd może orzec jeden lub więcej środków zabezpieczających w postaci terapii, terapii uzależnień lub elektronicznej kontroli miejsca pobytu.
- Sąd **orzeka** w przedmiocie dalszego stosowania orzeczonego środka zabezpieczającego nie rzadziej niż co **6 lub 12 miesięcy**.
- Przed orzeczeniem, zmianą i uchyleniem środka zabezpieczającego sąd wysłuchuje **psychologa, psychiatrę, seksuologa, biegłego od uzależnień**.
- Sąd **uchyla** środek zabezpieczający, gdy dalsze jego stosowanie **nie jest konieczne**.

Środki zabezpieczające

ŚRODKI WOLNOŚCIOWE

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

Nakazy i Zakazy określone w art. 39 pkt. 2 - 3

ŚRODKI O CHARAKTERZE TERAPEUTYCZNYM

Terapia

Terapia uzależnień

ŚRODKI IZOLACYJNO - LECZNICZE

Pobyty w zakładzie psychiatrycznym

Środki wolnościowe

➤ Zalicza się do nich:

- środki karne wymienione w art. 39 pkt. 2-3 k.k., tj.:

2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;

2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;

2aa) zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu lub pracy w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego, a także w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów;

2b) zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;

2c) zakaz wstępu na imprezę masową;

2d) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych;

2e) nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;

3) zakaz prowadzenia pojazdów;

- środek zabezpieczający w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu.

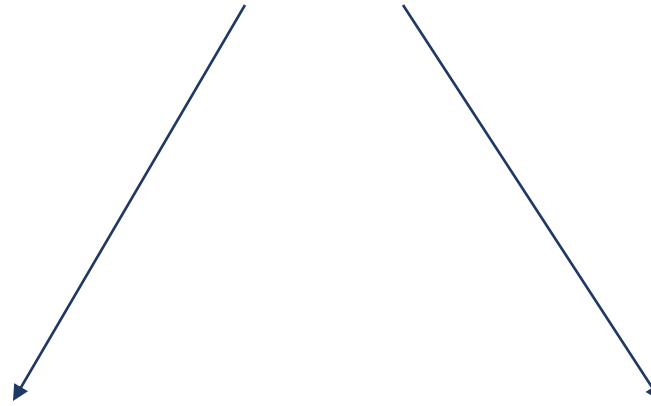

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

- Polega na kontroli zachowania pozostającego na wolności sprawcy przy użyciu środków technicznych (tzw. dozór elektroniczny).
- System dozoru elektronicznego – to ogół metod postępowania i środków technicznych służących do wykonywania dozoru elektronicznego.
- Środek zabezpieczający w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór **zbliżeniowy** lub **mobilny**.

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

Dozór mobilny

Polega na kontroli bieżącego miejsca przebywania skazanego, niezależnie od tego, gdzie skazany ma miejsce pobytu przy użyciu nadajnika GPS.

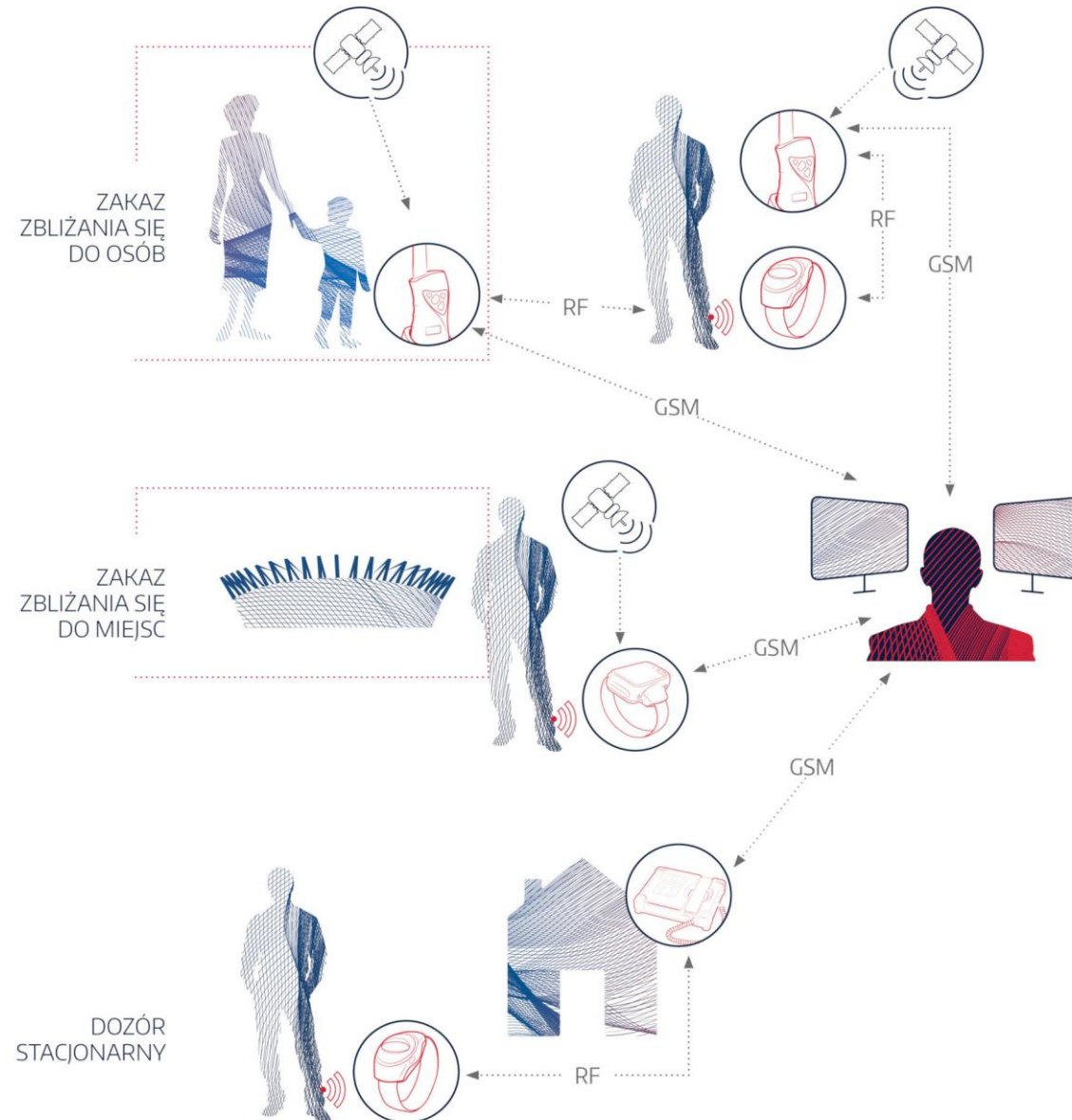

Dozór zbliżeniowy

Polega na kontroli zachowania przez skazanego określonej minimalnej odległości od osoby wskazanej przez sąd przy wykorzystaniu rejestratora i nadajnika.

Dozór elektroniczny – jak działa?

Mechanizm działania **Systemu Dozoru Elektronicznego**

Obowiązki sprawcy związane z orzeczeniem środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu

- Skazany, wobec którego wykonywany jest dozór elektroniczny, ma obowiązek:
 - nieprzerwanie nosić rejestrator przenośny;
 - dbać o powierzone mu środki techniczne, w tym zwłaszcza chronić je przed utratą, zniszczeniem, uszkodzeniem lub uczynieniem niezdatnymi do użytku, oraz zapewniać ich stałe zasilanie energią elektryczną;
 - Odbierać połączenia przychodzące do rejestratora przenośnego;
 - udzielać osobom upoważnionym, na ich żądanie, wyjaśnień, dot. przebiegu wykonywania środka zabezpieczającego, również przy użyciu rejestratora przenośnego.

Terapia i Terapia uzależnień

- To środki zabezpieczające o charakterze terapeutycznym.
- Głównym obowiązkiem sprawcy bez względu na rodzaj orzeczonego środka jest **stawiennictwo** we wskazanej przez sąd placówce służby zdrowia, w którym ma być prowadzona terapia lub terapia uzależnień.
- W przypadku **terapii uzależnień** – sprawca ma obowiązek **poddania się leczeniu uzależnienia od alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji** we wskazanej przez sąd placówce leczenia odwykowego.
- Przed orzeczeniem terapii lub terapii uzależnień sąd powinien wysłuchać psychologa, ponadto w sprawach osób niepoczytalnych, o ograniczonej poczytalności lub z zaburzeniami osobowości albo gdy sąd uzna to za wskazane – także lekarzy psychiatrów (na etapie postępowania wykonawczego jednego lekarza psychiatrę), zaś w sprawach osób z zaburzeniami preferencji seksualnych dodatkowo lekarza seksuologa lub psychologa seksuologa. W sprawach osób uzależnionych – biegłego w tym zakresie. Chyba, że **sprawca wyraża zgodę na terapię lub terapię uzależnień.**

Terapia

➤ Może przyjąć dwie zasadnicze postaci:

a) **Terapia farmakologiczna** (farmakoterapia)

- potocznie zwana kastracją chemiczną;
- orzekana wobec sprawców przestępstw z zaburzeniami preferencji seksualnych;
- polega na zmniejszeniu za pomocą środków farmakologicznych produkcji testosteronu w jądrach i nadnerczach, a w konsekwencji obniżenia tego hormonu we krwi, czego następstwem będzie osłabienie popędu płciowego (seksualnego);
- nie prowadzi do nieodwracalnego pozbawienia człowieka zdolności płodzenia.

Terapia

b) Psychoedukacja lub psychoterapia

- orzekana wobec wszystkich kategorii sprawców wymienionych w art. 93c k.k.;
- jej zasadniczym celem jest poprawa funkcjonowania sprawcy w społeczeństwie;
- prowadzona jest zwykle w grupach (zespołach);
- zalety terapii zespołowej:

a) **wspólnota doświadczeń osób uczestniczących w terapii** – dzielenie się problemami z innymi skazanymi sprzyja poczuciu ulgi oraz tworzeniu zaufania i otwartości na drugiego człowieka;

b) **rozwój społecznych umiejętności emocjonalnych** – skazany na podstawie obserwacji zachowań innych skazanych uzyskuje większą świadomość własnych reakcji emocjonalnych i uczy się wyrażać silne uczucia w taki sposób, aby nie zagrażać innym;

c) **analiza czynników egzystencjalnych zw. z rozpoznawaniem najważniejszych prawd życiowych** – skazany poznaje wartości życia, istnienia innych ludzi. Uczy się stawiania czoła problemom zw. z życiem i śmiercią oraz brania odpowiedzialności za swoje czyny.

Terapia uzależnień

- Orzekana wobec sprawców przestępstw popełnionych w związku z **uzależnieniem alkoholu** lub innych **substancji psychoaktywnych**.
- Wiąże się ona, poza obowiązkiem **stawiennictwa** w określonej przez sąd placówce leczenia odwykowego, z obowiązkiem **poddania się leczeniu uzależnienia**.
- Leczenie może przyjąć formę:
 - a) **metody o charakterze abstynencyjnym** – odnosi się do leczenia uzależnień od alkoholu;
 - b) **terapii substytucyjnej** – odnosi się do leczenia uzależnień od środków odurzających i substancji psychoaktywnych;

Pobyty w zakładzie psychiatrycznym

- To środek zabezpieczający o charakterze izolacyjno – leczniczym.
- Orzekany jest tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 93b § 5 k.k.).
- **Obligatoryjnie sąd orzeka pobyt w zakładzie psychiatrycznym:**
 - 1) wobec sprawcy, który popełnił przestępstwo w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k., jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w zw. z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym;
 - 2) skazując sprawcę za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k., na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w zw. z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym;
 - 3) skazując sprawcę za przestępstwo stypizowane w art. 148, 156, 197, 198, 199 § 2, 200 § 1,3 lub 4 k.k. popełnione w zw. z zaburzeniem preferencji seksualnych na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że skazany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych.

Wykonywanie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym

- Pobyt w zakładzie psychiatrycznym orzeczony wobec sprawców, o których mowa w art. 93c pkt. 2 k.k. następuje **przed wykonaniem kary pozbawienia wolności, podczas przerwy w wykonywaniu tej kary lub po jej wykonaniu.**
- Sąd zalicza na poczet kary okres pobytu skazanego w zakładzie.
- Środek zabezpieczający wykonywany jest w zakładzie psychiatrycznym organizowanym jako zakład dysponujący warunkami **podstawowego, wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia.**
- Orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym obliguje sąd do **zasięgnięcia opinii Komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających**, zadaniem której jest m. in. **określenie rodzaju zakładu**, w którym środek ma być wykonywany.

Opinia Komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających

- Na wniosek sądu, Komisja psychiatryczna ds. środków zabezpieczających wydaje opinię, w której określa właściwy rodzaj zakładu i miejsce zakładu psychiatrycznego, w którym skazany będzie wykonywać orzeczonego środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym w terminie **21 dni** od daty jego wpłynięcia.

- Przy wydawaniu opinii **komisja uwzględnia:**
 - 1) rodzaj czynów zabronionych, których dopuścił się sprawca w przeszłości;
 - 2) rodzaj, częstość i skutki zachowań agresywnych lub ucieczkowych w przeszłości;
 - 3) aktualny stan zdrowia psychicznego i fizycznego oraz choroby współistniejące;
 - 4) uzależnienia od alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowej;
 - 5) związek pomiędzy zaburzeniami psychicznymi, a zachowaniami niebezpiecznymi;
 - 6) ogólną sprawność fizyczną;
 - 7) szczególne wskazania do postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i resocjalizacyjnego;
 - 8) przebieg i wyniki dotychczasowego leczenia, rehabilitacji i resocjalizacji;
 - 9) miejsce zamieszkania sprawcy oraz dostępne miejsca w zakładach psychiatrycznych.

Czynności związane z osadzeniem sprawcy

- Sąd po wpłynięciu opinii komisji psychiatrycznej w formie **postanowienia** określa rodzaj zakładu psychiatrycznego i miejsce internowania, na które przysługuje **zażalenie**.
- Postanowienie sądu określające rodzaj zakładu psychiatrycznego staje się wykonalne z chwilą jego wydania.
- Sąd przesyła odpis orzeczenia wraz z poleceniem doprowadzenia sprawcy właściwej ze względu na miejsce pobytu sprawcy jednostce Policji lub właściwemu organowi wojskowemu, a odpis orzeczenia oraz polecenie doprowadzenia wraz z poleceniem przyjęcia – kierownikowi wskazanego zakładu. W przypadku, kiedy sprawca przebywa w zakładzie karnym albo w areszcie śledczym, polecenie doprowadzenia sąd przesyła dyrektorowi tego zakładu lub aresztu, załączając odpis orzeczenia.
- Transport sanitarny do odpowiedniego zakładu psychiatrycznego spoczywa na kierowniku tej jednostki, w której środek ma być wykonywany.

Rodzaje zakładów psychiatrycznych

- **Zakład psychiatryczny** w rozumieniu przepisów prawa karnego wykonawczego to **podmiot leczniczy, udzielający świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie opieki psychiatrycznej.**

- Zakłady psychiatryczne organizowane są jako zakłady dysponujące warunkami:
 - 1) **podstawowego zabezpieczenia;**
 - 2) **wzmocnionego zabezpieczenia;**
 - 3) **maksymalnego zabezpieczenia.**

Zakład psychiatryczny maksymalnego zabezpieczenia

- Do zakładu psychiatrycznego dysponującego warunkami maksymalnego zabezpieczenia kieruje się sprawcę, jeżeli:
 - jego powtarzające się zachowania zagrażające życiu lub zdrowiu innych osób lub powodujące niszczenie przedmiotów znacznej wartości nie mogą być opanowane w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym dysponującym warunkami wzmocnionego zabezpieczenia;
 - nie jest możliwe zapobieżenie samowolnemu oddaleniu się z zamkniętego zakładu psychiatrycznego dysponującego wzmocnionymi warunkami zabezpieczenia sprawcy, stwarzającego znaczne zagrożenie poza zakładem.

Zakład psychiatryczny maksymalnego zabezpieczenia

Zakłady psychiatryczne dysponujące warunkami **maksymalnego zabezpieczenia**:

- dysponują systemem osobistych elektronicznych urządzeń alarmowych sygnalizujących zagrożenie, w które jest wyposażony personel;
- otoczone są oświetlonym, nadzorowanym za pośrednictwem telewizji wewnętrznej, gładkim murem o wysokości co najmniej 5,5 metra lub dysponują innymi zabezpieczeniami o porównywalnej skuteczności, uniemożliwiającymi samowolne oddalenie się sprawcy;
- zatrudniają personel w liczbie co najmniej dwu i półkrotnie większej niż pojemność zakładu (w tym również personel sprawujący ochronę nad sprawcami czynów zabronionych w liczbie nie mniejszej niż 1/3 pojemności zakładu);
- spełniają również warunki jak dla zakładów psychiatrycznych dysponujących warunkami wzmocnionego zabezpieczenia.

Zakład psychiatryczny wzmocnionego zabezpieczenia

- Do zakładu tego kieruje się **sprawców określonych w art. 93c pkt. 3 k.k.**
- Ponadto kierowani są do niego sprawcy, których zachowania zagrażające życiu lub zdrowiu innych osób lub powodujące niszczenie przedmiotów znacznej wartości nie mogą być opanowane w zakładzie psychiatrycznym dysponującym warunkami podstawowego zabezpieczenia, a także nie jest możliwe zapobieżenie samowolnemu oddaleniu się z zakładu psychiatrycznego dysponującego warunkami podstawowego zabezpieczenia przez sprawcę stwarzającego zagrożenie poza zakładem.

Zakład psychiatryczny wzmocnionego zabezpieczenia

Zakłady psychiatryczne dysponujące warunkami **wzmocnionego zabezpieczenia**:

- Wyposażone są w:
 - system telewizji wewnętrznej umożliwiający obserwację drzwi wejściowych, okien zewnętrznych, sal ogólnych, izolatek oraz korytarzy;
 - elektroniczny system sygnalizujący niekontrolowane otwarcie drzwi i okien;

- Mają możliwość wydzielenia od 10-łóżkowych do 20-łóżkowych pododdziałów
- Mają bezpośredni dostęp do ogrodzonego terenu rekreacyjnego
- zapewniają stałą obecność personelu, w tym personelu ochrony, na terenie zakładu
 - od 700 do 2200 w liczbie nie mniejszej niż 1/3 pojemności zakładu;
 - od 2200 do 700 w liczbie nie mniejszej niż 1/6 pojemności zakładu

- Spełniają również warunki jak dla zakładów psychiatrycznych dysponujących warunkami podstawowego zabezpieczenia.

Zakład psychiatryczny podstawowego zabezpieczenia

- Do zakładu tego kieruje się **sprawcy nie kwalifikujący się do pozostałych rodzajów zakładów psychiatrycznych.**
- Zakłady te:
 - zapewniają stały nadzór nad sprawcami przebywającymi w zakładzie;
 - posiadają drzwi i okna wyposażone w urządzenia uniemożliwiające sprawcom samowolne opuszczenie zakładu;
- Skazani początkowo zakwalifikowani do zakładu posiadającego podstawowe warunki zabezpieczenia wskutek swojego niewłaściwego zachowania mogą zostać przeniesieni na oddziały wzmocnionego i maksymalnego zabezpieczenia.

Orzekanie o dalszym stosowaniu środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym

- Czasu trwania środków zabezpieczających nie określa się z góry. Uchylane są one wtedy, kiedy ich dalsze stosowanie nie jest konieczne.
- Sąd nie rzadziej niż **co 6 miesięcy, orzeka w przedmiocie dalszego stosowania** tego środka.
- W przypadku uzyskania opinii biegłych, że dalsze stosowanie środka nie jest już konieczne, **orzeka bezzwłocznie**.
- Sąd **nie jest związany z opiniami biegłych (!)** - kształtuje on bowiem swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.
- Rozstrzygnięcie przyjmuje formę **postanowienia**, w którym sąd może orzec o:
 - 1) dalszym stosowaniu środka zabezpieczającego w niezmienionej postaci;
 - 2) zmianie sposobu wykonywania środka;
 - 3) zwolnieniu z zakładu psychiatrycznego;

Ponowne orzeczenie środka zabezpieczającego

- Uchylenie środka zabezpieczającego ma charakter **warunkowy**.
- Zgodnie z art. 93d § 6 k.k. jeżeli zachowanie sprawcy po uchyleniu środka zabezpieczającego wskazuje, że zachodzi konieczność stosowania środków zabezpieczających, sąd **nie później niż w ciągu 3 lat od uchylenia środka, może ponownie orzec ten sam środek zabezpieczający lub inny, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt. 1 – 3 k.k.**
- W przypadku konieczności ponownego orzeczenia środka zabezpieczającego – sąd ma swobodę w ocenie, który ze środków wybrać – nie musi być to ten sam środek.

KOLOKWIUM

- 25 pytań testowych.
- Test jednokrotnego wyboru.
- Poprawiamy jedynie oceny niedostateczne (2). Poprawa kolokwium przyjmuje formę ustną i możliwa jest jedynie na konsultacjach po wcześniejszym umówieniu się.
- W przypadku nieobecności na kolokwium – jego zaliczenie przyjmuje formę ustną. Zaliczenie następuje na konsultacjach po wcześniejszym umówieniu się.

Punktacja:

- 0 - 12 pkt. – ocena niedostateczna (2)**
- 13 – 15 pkt. – ocena dostateczna (3)**
- 16 - 18 pkt. – ocena dostateczna plus (3,5)**
- 19 – 21 pkt. – ocena dobra (4)**
- 22 – 23 pkt. – ocena dobra plus (4,5)**
- 24 – 25 pkt. – ocena bardzo dobra (5)**

POWODZENIA ! 😊

